
KATHARINA WIELAND & MIREIA MEDINA

LA SOCIOLINGÜÍSTICA CATALANA ALS PAÏSOS DE PARLA ALEMANYA. BIBLIOGRAFIA SELECCIONADA I COMENTADA D'OBRES D'AUTORS GERMANÒFONS

1. INTRODUCCIÓ

Per als lingüistes estrangers, la sociolingüística constitueix moltes vegades la disciplina clau per a dedicar-se a qüestions de la llengua catalana. No ha d'estranyar, doncs, que en el món de les llengües romàniques el català sigui l'exemple per excel·lència quan es tracta d'analitzar fenòmens de contacte o conflicte lingüístic, de diglòssia o bilingüisme i de política lingüística amb els seus defectes i èxits. Encara que el català, dins de la comunitat científica germanoparlant segueix considerant-se una llengua minoritària o, almenys, una llengua «petita», els qui ens dediquem a la recerca d'aspectes de sociolingüística catalana valorem que sigui una llengua molt viva que, des de fa més de 30 anys, està desenvolupant-se cap a un ús lingüístic normalitzat. El fet de poder seguir aquest procés «en directe» és un gran atractiu per a tot sociolingüista, a més d'oferir als romanistes de parla alemanya un ampli repertori d'estudis sobre temes que en les «grans» llengües romàniques ja havien estat tractats des de feia temps.

Pel que fa a la documentació d'aquestes activitats de recerca, Bierbach i Berkenbusch (1994: 131) constaten que «és molt difícil de reconstruir “the state of the art” a partir de les bibliografies especialitzades, perquè en el camp de la sociolingüística, encara es fan més paleses les deficiències de les bibliografies tradicionals que en les

altres àrees». Per millorar aquesta situació, Berkenbusch va publicar l'any 1993 un llistat de tesines de llicenciatura sobre temes de lingüística catalana i, un any més tard, un article que resumeix els estudis inèdits de sociolingüística catalana (Berkenbusch 1993 i 1994b).

Aquesta tasca és més fàcil avui, gràcies a la gran feina que han dut a terme els investigadors i docents de la Universitat de Frankfurt am Main, dirigits pel catedràtic Tilbert Dídac Stegmann. A més dels resums panoràmics (Schönberger & Stegmann 1984) que, a partir de 1988, es publiquen a la revista *Zeitschrift für Katalanistik* (Schönberger & Stegmann 1988 i 1989), apareixen aquí també regularment articles sobre activitats catalanístiques a Alemanya, Àustria i Suïssa (cf. Stegmann & Quintana 1988; Stegmann 1991 i 1998).

Des de fa alguns anys, també existeixen bibliografies electròniques que, en la mesura que els mateixos autors actualitzen les seves dades, reflecteixen bastant bé l'estat de les activitats de recerca sobre temes catalans realitzades per la comunitat científica germanoparlant. Així, comptem d'una banda amb la *Bibliographie der Hispanistik in der Bundesrepublik Deutschland, Österreich und der deutschsprachigen Schweiz* coordinada per Christoph Strosetzki i, de l'altra, amb el *Who is who der deutschsprachigen Katalanistik* editat per Tilbert Dídac Stegmann. Ambdues pàgines web proporcionen també un panorama molt ampli sobre la recerca a l'entorn de temes de sociolingüística catalana efectuada pels romanistes alemanys, austríacs i suïssos.

Per a completar aquestes bibliografies, llistats d'obres i articles publicats, la pàgina web de la Universitat de Frankfurt també ofereix un llistat bastant complet de 60 anys de *tesis i tesines sobre temes catalans a les universitats de parla alemanya* que es van realitzar entre 1945 i 2006.

2. LA SOCIOLINGÜÍSTICA CATALANA A ALEMANYA

2.1 ELS INICIS

El català —i més en concret, a partir del naixement als anys seixanta de la sociolingüística com a disciplina que s'ocupa dels estudis de la llengua i els individus socials que la parlen— ha exercit al llarg de les darreres dècades una certa atracció en els filòlegs alemanys. Aquest interès començà manifestant-se amb estudis empírics,

sobretot en forma de treballs de diferents graus acadèmics publicats i inèdits (cf. Sattel 1991). Amb el final del règim franquista i el començament del procés de democratització, aquesta atracció s'intensificà considerablement, puix que Catalunya es revelava ràpidament com una minoria nacional i lingüística «amb un cert èxit». El català visqué en aquest context una «renaixença» espectacular, perquè es tractava d'una llengua poc coneguda fins llavors pels romanistes alemanys. Per a ells, esdevingué, com observa Bierbach (1989a: 34-35)

un autèntic laboratori de llengua on s'observa, *in vivo*, un desenvolupament lingüístic accelerat, les variables i condicions del qual es poden observar directament. Ens trobem davant un panorama d'estats lingüístics diferenciats i amb una forta dinàmica, estretament lligada a la dinàmica política i social de la comunitat i del seu «ecosistema», depenent de, i produint, unes pautes de conducta i formes de consciència lingüístiques sempre «en moviment». És una dinàmica gens comuna a les llengües actuals que ens permet d'observar, pràcticament, «la història en marxa».

Segons l'anàlisi de Bierbach i Berkenbusch (1994: 133-134), el concepte de sociolingüística a Alemanya està influenciat en els seus inicis, no tant pels lingüistes-antropòlegs nord-americans (Hymes, Gumperz, Fishman, etc.), com passa a Catalunya, sinó més aviat per l'anglès Bernstein amb la seva orientació més pedagògica i la seva —després molt criticada— «hipòtesi de deficiència». Ràpidament, però, als anys 70 començà a aplicar-se una teoria alternativa sobre la llengua en el seu context social en la tradició de Labov. Aquest canvi d'orientació va tenir com a efecte que la llengua es concebés com un fet social que es podia analitzar amb mètodes empírics.

Una de les primeres obres sobre la sociolingüística catalana que va ser publicada per un lingüista de parla alemanya fou *Sprachen im Konflikt: Theorie und Praxis der katalanischen Soziolinguisten*, editada per Georg Kremnitz el 1979. En aquesta obra, Kremnitz reuneix articles traduïts a l'alemany de sociolingüistes catalans de contemporanis com Vallverdú o Ninyoles. La selecció de textos, molt informatius, dona un panorama general per als estudiants i científics germanoparlants de la situació sociolingüística a la Catalunya postfranquista. Uns anys abans, el mateix Kremnitz ja havia dedicat un article a la situació sociolingüística del català que havia titulat «Katalanisch und Okzitanisch. Elemente zu einem Vergleich ihrer Lage» (1976). Finalment, un altre llibre publicat l'any 1978 per Ulrich Matthée, *Katalanische Frage und die spanischen Autonomien*, també reflexionà sobre qüestions de la situació catalana en el context dels nous estatuts d'autonomia a Espanya, però més aviat des d'una perspectiva historicopolítica.

La gran sociolingüista alemanya Brigitte Schlieben-Lange centrà els seus estudis sobre les llengües romàniques en l'occità i el català. Ja l'any 1971 va publicar un llibre titulat *Okzitanisch und Katalanisch - Ein Beitrag zur Soziolinguistik zweier romanischer Sprachen* en el qual exposava els problemes sociolingüístics i la situació de les dues llengües a l'època. A principis dels anys noranta i després d'haver-se ocupat molt detalladament de qüestions de sociolingüística general i de l'occità, aquesta científica va reprendre en les seves investigacions qüestions de temàtica catalana amb la publicació de *Polyglotte Romania: homenatge a Tilbert Dídac Stegmann* (1991), que va dirigir junt a Axel Schönberger. Dels dos volums de què consta aquest llibre, el primer està dedicat a la cultura, la literatura i la (socio)lingüística catalana i el segon a les altres llengües romàniques. I també documentà la història dels estudis catalans als països germanòfons. Entre les contribucions sociolingüístiques més interessants del volum de Schlieben-Lange i Schönberger destaquen l'article de Jürgen Erfurt sobre «Sprachwandel und Schriftlichkeit: mit Beispielen aus dem Katalanischen, Französischen und Rumänischen», el de Rolf Kailuweit, que, en «Sprechen und Schweigen: das Scheitern der französischen Sprachpolitik im besetzten Katalonien» parla de la política lingüística francesa en la Catalunya ocupada, i el d'Irmela Neu-Altenheimer titulada «Die Blumenspiele von Barcelona im 19. Jahrhundert», en el qual l'autora parla de la importància dels Jocs Florals per al desenvolupament social de la llengua catalana.

Després de la seva mort, hom va publicar un dossier d'homenatge a Schlieben-Lange a la revista *Grenzgänge* que portava per títol *Neue Herausforderungen für die katalanische Soziolinguistik* (2000). Aquest dossier, editat per Joan Pujolar, que reuneix contribucions de prestigiosos sociolingüistes catalans com Isidor Marí, Albert Branchadell o Joan A. Argenter, se centra en qüestions de política i planificació lingüístiques. A més, inclou un article de Jürgen Erfurt que mostra l'ampli ventall de publicacions sociolingüístiques de Brigitte Schlieben-Lange.

Durant el període en què va existir l'RDA era a la Universitat de Leipzig on es realitzava recerca sobre la sociolingüística catalana. D'aquesta època destaquem l'obra de Klaus Bochmann *Regional- und Nationalitätensprachen in Frankreich, Italien und Spanien* (1989), en què dona una vista panoràmica sobre les diferents llengües minoritàries als països romànics, i la tesi de llicenciatura de Jenny Brumme *Der Prozeß der «sprachlichen Normalisierung» des Katalanischen dargestellt an neologischen Tendenzen in der Wortbildung der heutigen politische-sozialen Lexik* (1985). Uns anys

més tard, l'autora resumiria aquesta obra en l'article «Sprachliche Normalisierung und lexikalische Modernisierung des Katalanischen» (1989). Es tracta d'una investigació sociolingüística-lexicològica que mostra de quina manera les innovacions en el vocabulari català de l'època postfranquista estigueren marcades per un intent de manteniment o de reconstrucció de la identitat lingüística, un aspecte que entra en conflicte amb altres de caire purament lingüístic com l'acceptabilitat estructural o qüestions de la freqüència d'ús. L'estudi presenta de forma molt detallada com es produí el naixement a Catalunya de tendències de purisme lingüístic durant el procés de normalització.

2.2 TENDÈNCIES ACTUALS DE DIVERSIFICACIÓ EN LA SOCIOLINGÜÍSTICA

A partir dels anys vuitanta, l'interès dels sociolingüistes de parla alemanya pels temes catalans va viure una forta embranzida, que es va fer palesa en la seva diversificació en diferents camps de recerca. Per donar-ne compte, seguirem un esquema de classificació presentat pels sociolingüistes catalans Emili Boix i Lluís Payrató (1994: 107-130), que distingeixen sis àmbits de recerca amb els seus propis mètodes i preferències. S'ha d'admetre, però, que algunes de les obres aquí esmentades encaixarien en diversos dels camps proposats per Boix y Payrató. Quan aquest ha estat el cas, hem optat per seleccionar el més representatiu per incloure l'obra corresponent sense deixar de fer referència als altres. La selecció d'articles té per objectiu donar un panorama de les activitats sociolingüístiques amb referència al català que es realitzen a Alemanya, Àustria i Suïssa. Per aquesta raó i per ser més conegudes ja entre el públic català, s'han exclòs gairebé totes les publicacions d'autors germanòfons realitzades a Catalunya.

2.2.1 Sociologia i planificació de llenguatge

Aquest camp tan ampli, que engloba en ell mateix diversos corrents de recerca sociolingüística com ara l'ús social de la llengua, les actuacions de política lingüística, les activitats de normalització, les qüestions de la norma als mitjans de comunicació, etc., ha estat sempre el centre de l'interès dels romanistes de parla alemanya a l'hora de tractar afers de sociolingüística catalana. És sobretot la mirada «des de fora» la que ens permet, als lingüistes estrangers, documentar els processos lingüístics a Catalunya sense haver de posicionar-nos-hi, és a dir, des d'una perspectiva «neutra».

En una discussió oberta a la *Zeitschrift für Katalanistik* l'any 1994 per Brigitte Schlieben-Lange i continuada un any després per Johannes Kabatek, aquest es demanava si la lingüística havia o no d'interessar-se per temes de política lingüística. Era una pregunta molt interessant, puix que la lingüística moltes vegades ha estat instrumentalitzada pels actors de la política lingüística per tal d'aconseguir els seus propòsits.

Una bona raó de per què la sociolingüística hauria d'ocupar-se de qüestions de política lingüística, la donava Georg Kremnitz ja l'any 1990 al seu article «Wirkungsweisen repressiver Sprachpolitik dargestellt am Beispiel des Katalanischen in der Franco-Zeit». Aquí, Kremnitz descrivia les formes i els objectius d'una política lingüística repressiva com la dels franquistes i les seves repercussions negatives per a la llengua catalana, com la interrupció del procés de normativització, la falta de coneixements de la llengua escrita de més d'una generació de catalanoparlants o la pèrdua de diversos gèneres de textos a causa de la reducció del català a l'àmbit privat i a la comunicació oral. Es tracta d'un bon resum dels grans efectes perniciosos que va tenir la política lingüística repressiva del franquisme a Catalunya i ens ajuda a entendre millor els reptes i obstacles que s'ha trobat i encara es troba la normalització lingüística catalana.

Una conseqüència negativa concreta, és a dir, el problema de la falta de competència escrita per molts catalans adults, l'analitza Christian Münch en la seva tesi doctoral *Sprachpolitik und gesellschaftliche Alphabetisierung. Zur Entwicklung der Schreibkompetenz in Katalonien seit 1975* (2006). Aquí, i també en un article més curt titulat «Normalització Lingüística: einige Bemerkungen aus der Sicht der Schreibforschung» (2001), l'autor documenta els avenços que ha tingut l'escriptura del català durant la normalització lingüística i exposa els problemes a nivell cognitiu que fan d'aquest procés un camí llarg i complex.

Entre els treballs de caire general trobem la tesi de llicenciatura de Ramona Ludwig, que analitza a *Sprachpolitik im «Europa der Regionen» am Fallbeispiel des nationalistischen Diskurses in Katalonien* (2001) el discurs nacionalista a Catalunya amb els rerefons dels nous desenvolupaments en les polítiques lingüístiques europees en el marc de l'anomenada «Europa de les Regions».

En el domini de la planificació lingüística trobem una gran quantitat d'articles i obres que o bé descriuen els processos, debats i discussions a l'entorn de la votació de l'Estatut d'Autonomia a Catalunya i de les Lleis de Política Lingüística o bé reflecteixen l'aplicació d'aquestes lleis. En la seva monografia *Sprachengesetzgebung in Katalonien*.

Die Debatte um die Llei de Política Lingüística vom 7. Januar 1998 (2000), Thomas Gergen presenta, des d'una perspectiva sociolingüística però també jurídica, el debat al voltant de la renovació de la Llei de Política Lingüística durant l'any 1997. En el seu treball no només reuneix els fets i esdeveniments d'aquest any, sinó que també intenta ubicar aquest debat en el seu context històric i cultural que, per als lectors germanòfons, és la clau per a entendre una discussió tan complexa. Sobre la mateixa temàtica, l'autor també va publicar l'article «Der Entwurf eines neuen katalanischen Sprachengesetzes von 1997: sprachsoziologische und juristische Aspekte» (1999), en el qual se centra més en els conflictes i interessos defensats en els debats parlamentaris a l'entorn de la Llei 1/1998. En aquesta llei no entra l'estudi de Stefan Riechert, *Der Gleichheitsgrundsatz im spanischen Verfassungsrecht unter besonderer Berücksichtigung der Sprachgleichheit*, encara que es va publicar l'any 2001. En aquesta obra, l'autor analitza de quina manera està recollida a la constitució espanyola la igualtat de les llengües de l'Estat i dóna exemples de diferents àmbits de la vida diària com la llengua a l'educació o als mitjans de comunicació. S'ha de criticar, però, la manca d'actualitat d'aquesta obra, ja que no considera una normativa tan central com la Llei 1/1998 i, a més, omet dominis fonamentals com el món econòmic o el de l'ensenyament universitari. Una altra llei, més recent, és l'objecte de l'article de Christine Schallmoser «Die Berichterstattung über das katalanische Autonomiestatut von 2006 in der deutschsprachigen Presse» (2008), en el qual aquesta científica dóna compte de la representació i l'anàlisi de les discussions al voltant del nou estatut d'autonomia a la premsa de parla alemanya. L'article mostra una imatge força crítica envers l'estatut, cosa que no ha de sorprendre'ns, ja que l'autora cita sobretot la premsa conservadora. No obstant, es mostra ben clarament que la situació i la problemàtica catalanes no són gaire conegudes als mitjans de comunicació alemanys i austríacs. Així doncs, aquest article ajuda a donar a conèixer la situació política i sociolingüística catalana i, alhora, demostra que al món germanòfon hom discuteix d'una manera molt diferent i, a vegades, molt poc reflexionada sobre aquest tema, ja que no es pot comparar amb cap situació (socio)lingüística pròpia dels països de parla alemanya.

A part de les monografies i el articles publicats en revistes, també hi ha tesis doctorals o de llicenciatura que tracten qüestions de planificació lingüística. Només en citarem alguns, com el de Bàrbara Roviró, que discuteix els problemes i les perspectives de la legislació lingüística moderna a Catalunya en el seu treball de llicenciatura *Llei 1/1998: Probleme und Perspektiven der modernen Sprachgesetzgebung in Katalonien*

(2002). Una altra jove autora, Cornelia Eisner, també s'ocupa de *L'aplicació de la llei de política lingüística a Catalunya: estat de la qüestió* (2002); el seu treball té l'objectiu de detallar quines foren les mesures utilitzades per a aplicar la Llei 1/1998, dins l'àmbit de la justícia, del món socioeconòmic, dels mitjans de comunicació i de les indústries culturals, etc.

L'ús del català en el sector cultural, o més concretament en el teatral, també focalitza els treballs de Verena Berger «*Auswirkungen von Sprachpolitik auf den Kultursektor: Galicien, Baskenland und Katalonien im Vergleich*» (1999a) i *Theater und Sprache: das katalanische Theater zwischen Diktatur und Demokratie* (1999b).

Un altre gran centre d'interès, dins el camp de la sociologia de la llengua són les qüestions de la norma del català escrit i, encara més, de l'oral. Del famós debat sobre el català *heavy* i *light*, en parla Rolf Kailuweit en els seus articles «Català heavy-català light. Una problemàtica de la “lingüística de profans”» (2002a) i «“Lingüística lega”, un enfocament para tratar la historia de la normativa —el ejemplo del castellano, gallego y catalán» (2002b). Aquí descriu el debat que va sorgir als anys 80 sobre la norma del català als mitjans de comunicació i explica quins podrien ser els avantatges o, si més no, les funcions complementàries d'una «lingüística de profans» (per exemple manuals d'estil, l'ús per persones no «professionals de la llengua») a l'hora de tractar amb problemes de la norma i de l'evolució de la llengua. Encara que la terminologia utilitzada per Kailuweit no hagi aconseguit imposar-se, la seva demanda de tenir més en compte l'ús real del català per a establir una norma d'ús —és a dir, una norma descriptiva— continua essent actual. És un d'aquests casos en què la perspectiva «des de fora» permet observar les discussions amb més distància i sense que hi hagi una implicació personal. Anàlisis «neutres» com aquesta són de gran importància per a objectivar les discussions sobre normes lingüístiques, moltes vegades fetes amb força vehemència, que encara avui sorgeixen a Catalunya a l'entorn de la llengua als mitjans de comunicació. Una profunda reflexió sobre els diferents conceptes de norma en la lingüística catalana, ens la dona Aina Torrent-Lenzen en el seu article «*Sprachnorm: ein dynamischer Begriff für eine dynamische Sprachwirklichkeit*» (2005).

De qüestions de norma, també en parla Carsten Sinner en el seu article «Evolució de les normes d'ús als països de parla catalana i el problema del concepte de norma» (2005b). També parteix del concepte de la norma d'ús i explica la complexitat de les diferents normes existents en situacions de contacte lingüístic, com les que tenim a Catalunya. L'autor conclou que l'únic model que pot reflectir la realitat lingüística

molt complexa a Catalunya és reduir a un nucli mínim el que entenem per norma d'ús. El problema de la falta d'una definició concreta d'una norma d'ús per al català parlat està en el centre d'un altre article del mateix autor i Katharina Wieland. En «El catalán hablado y problemas de la normalización de la lengua catalana: avances y obstáculos en la normalización» (2008), els autors discuteixen els avenços i obstacles de la normalització lingüística a Catalunya amb exemples dels mitjans de comunicació i de la comunicació privada a través dels mitjans digitals, i demostren que també és la falta de models per al llenguatge oral el que augmenta la inseguretat lingüística entre els parlants i els fa preferir moltes vegades el castellà al català.

De la llengua als mitjans de comunicació, també se'n fan ressò els articles de Johannes Müller-Lancé «El uso del catalán en los periódicos regionales de lengua castellana» (2008) i «Mehrsprachigkeit in der Regionalpresse: das Elsass und Katalonien» (2005), els quals, no obstant, no tracten problemes de la norma en concret. En ambdós textos, es fa una anàlisi exemplar i general de la premsa regional en castellà —per exemple, els diaris *La Vanguardia* o *Mundo deportivo*— per documentar l'ús del català a les notícies, els anuncis, els suplementos, etc., d'aquests diaris. Així, l'autor ofereix un panorama dels gèneres de textos en els quals el català té el seu lloc, encara que la llengua matriu del diari analitzat sigui el castellà. S'hi analitzen molt detalladament les possibles funcions dels elements catalans en contextos castellans, sense perdre's en perspectives ideològiques.

Per a completar aquest panorama del llenguatge als mitjans de comunicació també cal mencionar un article de Franz Lebsanft titulat «Die katalanische Tageszeitung *La Vanguardia* im Spannungsfeld von Internationalisierung und Regionalisierung der Kommunikation» (1995), encara que l'autor s'hi dediqui més al castellà i a les qüestions de la norma en aquesta llengua.

2.2.2 Psicologia social del llenguatge

Un altre aspecte que en els darrers anys ha suscitat bastant interès és l'estudi del català com a llengua minoritària, dins el context europeu. En referència a aquesta temàtica s'han publicat diversos treballs que representen petits recorreguts històrics i/o breus gramàtiques que tenen l'objectiu de difondre el coneixement de llengua en qüestió. Es tracta, per tant, de textos introductoris destinats a lectors que volen tenir una impressió general d'un idioma. En aquest context trobem l'article de Gabriele

Berkenbusch «Katalanisch» en *Minderheiten- und Regionalsprachen in Europa* (2000), una col·lecció d'estudis sobre els idiomes minoritaris i regionals a Europa. El basc, el gallec, l'occità, l'irlandès i el bretó, entre altres, són algunes de les llengües que també s'inclouen en aquesta recopilació. Berkenbusch fa una breu ressenya històrica del català, en destaca els trets lingüístics més rellevants comparant-los amb altres llengües romàniques i descriu tant la competència lingüística dels parlants com la situació del català en l'àmbit públic. Finalment, cita també les obres més destacades de la literatura catalana, des dels seus inicis fins a l'actualitat.

En aquest mateix context europeu, però ja tocant temes més específicament de la psicologia social del llenguatge, trobem l'article de Gustav Siebenmann «Sprache als Faktor der kulturellen Identität. Der Fall Kataloniens» (1992), on es tracta la vinculació entre la identitat cultural i la llengua. Siebenmann comença descrivint els conceptes d'*identitat* i *identitat cultural*, per després endinsar-se en el terreny de la llengua com a factor constitutiu de la identitat cultural. Per a Siebenmann, el català esdevé un exemple òptim per a il·lustrar aquesta correlació. No obstant això, després de presentar diferents conclusions, subratlla que la vinculació de llengua i identitat cultural no es pot generalitzar a qualsevol situació, sinó que només es presenta en casos concrets com, en el seu cas, el del català.

Seguint amb el concepte de llengua minoritària, però deixant de banda Europa i limitant-nos a l'àmbit de les llengües romàniques, trobem l'aportació de Johannes Kabatek «Minderheitenforschung und Normalität» (1995a). En general, els romanistes alemanys insisteixen a separar aspectes de la política lingüística de la pura investigació sociolingüística; i un exemple òptim d'aquesta postura el trobem en aquest article en què Kabatek postula quatre tesis ben contundents sobre per què no s'han de barrejar ambdós temes.

Si encara restringim més el camp d'observació i ens centrem en els estudis sobre les identitats lingüístiques, dins l'Estat espanyol, cal destacar, per exemple, el cas del llibre *Identidades lingüísticas en la España autonómica* (2000), una recopilació d'articles editats per Georg Bossong i Francisco Báez. En aquest recull de ponències que es van pronunciar en el marc de les Jornades Hispàniques de 1997 celebrades a la Universitat de Zuric, trobem dos articles dedicats exclusivament al català: el primer, sobre la investigació sociolingüística als Països Catalans (Strubell 2000), i el segon, sobre les perspectives de la política lingüística a Catalunya (Griley 2000). Tot i que en aquest cas es tracta de treballs fets per investigadors de l'Estat espanyol, cal destacar

aquesta publicació per les aportacions interessants i per la visió general que dona no només del català, dins l'àmbit hispànic, sinó també del basc i del gallec.

Un dels articles més recents, dins l'àmbit de la identificació lingüística i de l'aspecte ja esmentat de la immigració és el que aporta Konstanze Jungbluth amb «Doing identities in regional, national and global contexts: The Catalan case in Spain» (2007). Desmarcant-se de la tradicional manera d'enfocar el tema —en la qual hom pren com a punt de mira el català, dins el context del castellà a la península o a Europa—, Jungbluth va més enllà i afegeix un altre aspecte a l'anàlisi de l'ús de la llengua en correlació amb la identitat catalana: la percepció de l'espanyol en un context global i com aquest factor està repercutint en la percepció del català entre les generacions més joves. Per a Jungbluth, el català està perdent el seu domini hegemònic com a part constitutiva de la identitat regional; és a dir, la identitat catalana no és un terme singular, sinó que esdevé cada vegada més plural. Aquest procés s'ha accelerat a causa que l'aspecte regional ha quedat relegat, dins del context nacional que, a al seu torn, es troba inclòs, dins d'un context global. Per a les generacions més joves, l'espanyol és cada vegada més atractiu pel ressò que té a nivell global, quasi equiparant-se amb l'anglès. Jungbluth també defensaria, en el seu article «Catalan Spanish», i de la mateixa manera que ho fa Carsten Sinner (que ha treballat el tema amb intensitat), que el castellà de Catalunya és una varietat més com podria ser-ho l'espanyol d'Argentina o de Mèxic. Segons Jungbluth, la identitat a nivell regional, nacional i global, vindria determinada per l'ús del català, del castellà en la seva varietat catalana i del castellà. L'ús d'una llengua, una varietat o l'altra llengua vindria definida predominantment pel lloc de naixement i per l'edat, és a dir, distingint entre adolescents amb origen catalanoparlant, origen castellanoparlant o segones generacions d'immigrants.

Seguint amb la línia de percepció i identitat, trobem l'article de Carsten Sinner «Sprachliches Wissen, Sprachbewusstsein und sprachliche Paranoia am Beispiel des Kastilischen in Katalonien» (2005c), en el qual l'autor analitza, a partir de l'estudi d'un corpus basat en el bilingüisme i la norma prescriptiva a Catalunya, de quina manera als catalanoparlants els envaeix una mena del que Sinner anomena en el cas més extrem «paranoia» per no cometre errors o patir cap interferència quan fan ús del castellà. No és un fenomen molt generalitzat, però apareix amb suficient freqüència com per a cridar-nos l'atenció.

Lligat amb aquesta qüestió de pors i complexos, podem destacar l'article de Johannes Kabatek «Auto-odi: Geschichte und Bedeutung eines Begriffs der katalani-

schen Soziolinguistik» (1994). Partit del concepte de l'«autoodi», utilitzat per primera vegada per Rafael Lluís Ninyoles, dins la sociolingüística catalana i amb molt de ressò durant els anys setanta i vuitanta no només en l'àmbit estatal, sinó també més enllà de les nostres fronteres, l'autor s'encarrega de fer un rigorós seguiment de l'origen d'aquesta noció, la seva evolució i la seva aplicació a la situació catalana.

Altres treballs sobre els conceptes de llengua i identitat que podem destacar són *Sprache, Nation und Identität. Sprachpolitische Diskurse im Kontext von Nationalismus am Beispiel Kataloniens* (2003) de Kirsten Süsselbeck i «Interkulturelle Spannungen in einem katalanischen Radioprogramm mit Hörerbeteiligung» (2002) de Gabriele Berkenbusch, que proposa un nou mètode de recerca sociolingüística tenint en compte anàlisis de discursos de provenença etnometodològica, la sociolingüística interaccional, l'anàlisi serial i, finalment, la confrontació de les pròpies interpretacions amb les dels membres de la comunitat lingüística. El corpus de la investigació es basa en els enregistraments del programa radiofònic *La nit dels ignorants* de Catalunya Ràdio.

2.2.3 Antropologia lingüística i etnografia de la comunicació

Aquest camp, que reuneix microestudis sobre casos concrets, ha estat molt més treballat per autors catalans. Hi ha, però, alguns estudis de camp realitzats a Alemanya que s'inclouen en aquesta línia antropològica i etnogràfica. Es tracta de treballs de llicenciatura, com, per exemple, el d'Anneliese Hartkopf sobre els usos lingüístics en la vila de Castelló d'Empúries, *Der Sprachgebrauch in einer katalanischen Kleinstadt (Castelló d'Empúries)* (2002) o el d'Ina Jagemast, que en el seu estudi empíric *Sprachpolitik am Beispiel des Katalanischen* (1990), analitza la consciència lingüística i el manteniment de la llengua entre els catalans que viuen a Madrid.

2.2.4 Varietats i llengües en contacte

Una bona part dels estudis sociolingüístics fets per romanistes alemanys se centren en les varietats lingüístiques del català, ja sigui des d'una perspectiva geogràfica, social o funcional. Les dues varietats que han cridat més l'atenció en l'apartat diatòpic i, en conseqüència, aquelles de les quals se'n troben més publicacions, són el valencià i el mallorquí. El valencià, per exemple, pren molt de protagonisme, dins el context del secessionisme; en aquest cas concret, de l'anomenat *blaverisme*. L'any 1993, Hans-Ingo

Radatz publicà l'article «Katalanisch oder Valenzianisch?: zum sprachlichen Sezessionismus im Land València» (1993), on presentava detalladament la història d'aquest conflicte lingüístic des del seu inici, que es remunta al segle XVIII, fins a principis dels anys noranta. Radatz rebutja la postura blaverista, ja que considera que està impregnada d'argumentacions polítiques i ideològiques i remarca la importància i la necessitat de tractar aquest tema des d'una posició neutral i absolutament científica, és a dir, basant-se en l'estudi d'aspectes merament lingüístics.

Varietats diatòpiques - València

Pel que fa a la publicació de llibres relacionats amb aquest tema, dins l'àmbit germanoparlant, no en trobem cap fins fa pocs anys. El primer on es tematitza exclusivament el conflicte lingüístic a València és *Das Valencianische zwischen Autonomie und Assimilation: sprachgeschichtliche und soziolinguistische Untersuchungen zu einer spanischen Comunidad Autónoma* (2002) d'Antje Voß. Aquest llibre, però, tot i descriure acuradament la situació històrica i sociolingüística del valencià, no ha tingut bona acollida, ja que en alguns moments esdevé massa partidari, fet que repercuteix en el seu rigor científic. En aquest àmbit caldria destacar el treball de Max Doppelbauer, que després d'haver realitzat diversos articles sobre el valencià, com ara «Etapen des Sprachenkonflikts in der Comunitat Valenciana» (2002) i «Die "besetzte Sprache" valenciano» (2005), publicà l'any 2006 *València im Sprachenstreit. Sprachlicher Sezessionismus als sozialpsychologisches Phänomen*. L'obra de Doppelbauer està estructurada en quatre parts: a la primera es presenten (a més del tema) els conceptes lingüístics més rellevants i decisius per a l'anàlisi (*diglòssia, conflicte lingüístic, autoodi, identitat col·lectiva, estatus, prestigi i valor comunicatiu*); a la segona part, Doppelbauer aporta dades sobre la Comunitat Valenciana, descriu la situació lingüística, així com la competència lingüística dels seus habitants; a la tercera part, que correspon al tercer i quart capítol, hi trobem el rerefons històric de la Comunitat Valenciana com a territori, des dels seus inicis fins al segle XX, i la història de la denominació de la llengua parlada a València; en aquest apartat, Doppelbauer també descriu la situació lingüística en la seva etapa més actual, és a dir, des del 1962, amb la progressiva obertura ideològica de Franco que permet la publicació de documents en llengua catalana, fins avui dia; el nucli central de la quarta i darrera part és l'anomenat secessionisme valencià, que Doppelbauer argumenta com a conflicte psicològic identitari. Es tracta d'un llibre molt

informatiu, precís i treballat amb rigor científic que ofereix una visió molt completa del conflicte i aporta conclusions molt interessants. Més recentment i seguint la seva línia d'investigació, Doppelbauer ha publicat «Conflicte lingüístic valencià. Nous enfocaments d'un vell problema» (2007). Aquí es fa un recull encara més actualitzat de la polèmica, tot i que es tracta més aviat d'una descripció d'esdeveniments i no pas d'una anàlisi.

Varietats diatòpiques - Mallorquí

El conflicte secessionista no és un tema només tractat des del valencià, sinó també, dins l'àmbit del mallorquí. El 1994, Gabriele Berkenbusch publicà l'article «Mallorkinisch oder Katalanisch? Standard oder Varietäten? Auf den Spuren von Pep Gonella» en el qual presentava l'anomenat *gonellisme* o secessionisme mallorquí. Berkenbusch hi descriu la discussió que sorgí durant els anys setanta fruit dels articles apareguts a *Diario de Mallorca* i exposa ambdues reaccions argumentatives, tant la dels «gonellistes» com la dels «antigonellistes». Un cop contextualitzada la discussió, Berkenbusch es proposa analitzar l'estat de la qüestió després de dues dècades, és a dir, la vigència del conflicte als anys noranta. Prenent com a font les impressions, experiències i dades compilades per la mateixa autora durant dues estades científiques i l'obra d'Aina Moll *La nostra llengua* (1991), remarca la forta emotivitat que té la discussió, basada més en conflictes identitaris que no pas lingüístics.

Podríem resumir la situació dient que l'enfocament dels romanistes alemanys pel que fa al secessionisme insisteix a tractar el conflicte des d'un punt de vista exclusivament lingüístic. Per part de la majoria dels lingüistes germanoparlants, no existeix cap dubte a considerar el valencià i el balear com a varietats.

L'estudi de les varietats geogràfiques no es limita només a la consideració del conflicte, sinó que també s'ha abordat des del punt de vista de la normalització lingüística. L'any 1997, Carsten Sinner publicà «Die Normalisierung auf Mallorca: kritische Bilanz», un article sobre el procés de normalització a Mallorca, en el qual, després de fer un recorregut sobre el context en què sorgeix el concepte de «normalització» i presentar la *Llei de Normalització Lingüística*, considera que després de quasi catorze anys des de l'aprovació de l'*Estatut d'Autonomia de les Illes Balears* i més de deu de l'aplicació de la llei de normalització, Mallorca es troba encara molt lluny d'arribar al que es podria dir un procés de normalització conclòs. Comparant aquesta situació

amb la de Catalunya, on més o menys es va dur a terme al mateix temps l'aplicació de la llei, es fa més evident que a Mallorca no s'ha arribat a fer allò necessari per a l'acompliment dels objectius d'aquesta. L'autor, que també va publicar un altre article sobre el mallorquí titulat «Mallorquinisch: ein unbekannter Dialekt?» (2001), presenta la situació lingüística a Mallorca en diferents àmbits d'actuació (a l'escola, als mitjans de comunicació, a l'administració, etc.) i mostra que part del problema es deu, per una banda, a la falta de consciència/identitat lingüística per part de la població mallorquina, i per l'altra, a la forta discussió per part dels regionalistes en defensa de la identitat d'una llengua mallorquina. Ambdós factors tindrien una influència de fons en el procés de normalització lingüística a l'illa. Sobre el procés de normalització lingüística a les Balears trobem també els treballs de Sandra Herling. El seu primer estudi, «Mehrsprachigkeit und Sprachgebrauch auf Mallorca – ein soziolinguistischer Überblick» (2003), presenta una visió general sobre la presència del castellà i del català a l'illa. Herling, que recollí dades durant la seva recerca i estada a Mallorca, descriu la situació lingüística en els diferents àmbits socials (a l'escola i a la universitat, a l'administració local, als mitjans de comunicació) i en els sectors econòmics (en concret, al turístic i comercial). Herling, com Carsten Sinner a finals dels anys noranta, arriba a la conclusió que el català encara no es troba en una situació «normalitzada» a Mallorca. Segons les dades de Herling, el castellà domina visiblement l'àmbit públic, sobretot en el sector econòmic. Aquest fet es deuria a l'estatus de prestigi que té aquest idioma per damunt de la llengua catalana. Herling deixa oberta la qüestió de si aquest fet pot canviar amb la implantació de la *Llei d'ordenació de l'Activitat Comercial a les Illes Balears* que es va dur a terme l'any 2001.

La mateixa romanista segueix la seva línia d'investigació a *Katalanisch und Kastilisch auf den Balearen* (2008) ampliant i aprofundint a la resta de les Balears la recerca que havia començat a l'illa de Mallorca. Herling comença amb una descripció del context de normalització lingüística a les Balears i il·lustra amb més exemples que en treballs anteriors la situació del català i el castellà a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. Després de presentar una panoràmica general de l'*status quo* en els diversos àmbits socials, Herling compara la situació en les diferents illes, i destaca les afinitats i les discrepàncies. Es tracta d'una obra de referència per la seva actualitat i perquè ofereix una orientació molt aproximada de la situació existent en aquest moment a les Balears.

Gabriele Berkenbusch i Trudel Meisenburg també s'ocuparen del mallorquí a «Sa parla de s'illa: Überlegungen zur Beschreibung und Bewertung des Mallorquini-

schen» (1994), mentre que Carsten Sinner, reprenent les seves investigacions anteriors a Mallorca, analitzà a *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart* (2001) els coneixements de mallorquí dels estudiants catalans.

Varietats diatòpiques - Andorrà

Andorra i la seva situació lingüística també han estat analitzades per Carsten Sinner. A «Sprachen und Sprachkontakt in Andorra: ein Überblick» (2004b) es fa palès, entre d'altres factors, la importància del turisme i el moviment migratori (de francesos, castellanoparlants i, no menys important, la influència dels immigrants portuguesos) en el desenvolupament lingüístic de l'andorrà.

Varietats diastràtiques i diafàsiques

Sortint de les varietats diatòpiques i endinsant-nos en les varietats socials i funcionals trobem el treball de Katharina Wieland que ha analitzat la parla dels joves catalans. En la seva tesi doctoral *Jugendsprache in Barcelona. Der Sprechstil katalanischer Jugendlicher und seine Darstellung in den Kommunikationsmedien* (2008c), Wieland examinà la manera de parlar de diversos adolescents de Barcelona i la contrastà, d'una banda, amb la llengua dels programes de la televisió catalana preferits dels joves, i de l'altra, amb textos periodístics que tenen com a destinatari un públic juvenil. En la primera part de la investigació, abans de la discussió i l'enregistrament de les converses, Wieland pren nota dels estils de vida dels entrevistats mitjançant un qüestionari. De les dades, en fa una estadística referida a l'edat, al lloc de residència, a la llengua materna i al bilingüisme, que li serveix principalment per a escollir els temes de les converses posteriors, però també per a seleccionar els mitjans de comunicació electrònics i audiovisuals característics i preferits dels adolescents, especialment els espais televisius. D'aquesta manera, pot contrastar el «llenguatge juvenil» utilitzat en aquests programes amb el material autèntic procedent de les converses. El material per al corpus de la comunicació oral en els mitjans de comunicació prové sobretot de programes dels canals de televisió TV3 (*Una altra cosa*, *Jetlag*, *El cor de la ciutat*, *Plats Bruts*), Canal33 (*Manga* i sèries de dibuixos animats, *Super 3*) i Flaix TV, enregistrats entre l'any 2001 i el 2003.

Katharina Wieland dedica diversos articles a la interrelació entre la parla dels joves, els mitjans de comunicació i la influència del castellà com a llengua de contacte.

«Bidirektionale Grenzüberschreitungen - Jugendsprache in modernen Kommunikationsmedien zwischen Katalanisch und Spanisch» (2005a), «Die Sprache der Jugend in Katalonien: eine Varietät des Katalanischen - Überblick über den bisherigen Forschungsstand» (2005b), «Jugendbilder in der katalanischen Mediensprache - Medienbilder in der katalanischen Jugendsprache» (2006), «“Som una minoria absoluta” - sprachliche Selbst- und Fremdkategorisierungen katalanischer Jugendlicher» (2008a), «Transgresiones lingüísticas bidireccionales - El lenguaje juvenil entre el castellano y el catalán» (2008b) i «Els mitjans de comunicació catalans i la seva representació de la varietat diafàsica juvenil - desenvolupaments, dependències recíproques i conflictes normatius» (en premsa) són els articles que aporta a l'àmbit de la parla dels joves.

La variació lingüística del català també és, en l'ambient acadèmic dels estudiants, un tema interessant i atractiu per a fer recerca en treballs de final de carrera o tesines. Així, trobem la tesina de Gloria Ernst *Das Valencianische im 21. Jahrhundert: Status und Perspektiven einer Minderheitensprache zwischen Fortschritt und Stillstand* (2007), que fins i tot ha estat guardonada amb el premi d'investigació «Schlieben-Lange-Preis».

El castellà parlat a Catalunya

Un tema que no correspon directament a una varietat de la llengua catalana, sinó de la castellana, i que ha estat poc tractat per la lingüística peninsular, encara que ha trobat ressò, dins l'àmbit germanoparlant, és la influència del català sobre el castellà parlat als Països Catalans. Des d'un anàlisi contrastiva i partint de la idea del contacte entre ambdues llengües, Carsten Sinner ha centrat part de la seva investigació en aquest fenomen, considerant el castellà parlat a Catalunya com una varietat del castellà. No només a nivell descriptiu, com per exemple, a «Das Spanische in Katalonien» (1999), sinó també des d'un punt sociolingüístic a «Hablantes monolingües y emigrantes de segunda o tercera generación como punto de referencia para la determinación del “buen castellano” por catalanes bilingües» (2004a), on Sinner presenta la valoració que fan els catalanoparlants del castellà emprat per ells mateixos. Com a tesi fonamental dels seus estudis, el filòleg defensa el castellà parlat a Catalunya com una variant del castellà. Aquesta variant es fa palesa en els fenòmens de caràcter lèxic, morfològic i sintàctic que empren els parlants de manera sistemàtica fruit del contacte amb la llengua catalana. Per a Sinner, no es tracta d'un castellà amb errors lingüístics, sinó d'una varietat dialectal més del castellà.

Seguint aquesta línia trobem una publicació molt recent dirigida pel mateix Carsten Sinner i Andreas Wesch, *El castellano en tierras de habla catalana* (2008), en la qual es recull, entre altres, un article de Hans-Ingo Radatz sobre el castellà que es parla a Mallorca, «Castellorquín: El castellano hablado por los mallorquines».

2.2.5 Lingüística de variació

En l'àmbit de la lingüística de variació, que, en oposició a l'estudi de les varietats presentat en el punt 2.2.4., segueix la tradició de Labov i s'ocupa més de la variació social, agafant moltes vegades com a punt de referència els elements fonètics, no trobem cap treball fet per un autor germanòfon que s'apliqui a la llengua catalana.

2.2.6 Història social i sociolingüística històrica

Com a últim camp, Boix i Payrató (1994) al·ludeixen a la recerca que s'emmarca, dins de l'àmbit de la sociolingüística històrica o de la història social de la llengua. Aquí només pretenem mencionar uns treballs importants, ja que aquest punt serà tractat de forma més detallada en l'article d'Aina Torrent-Lenzen d'aquest mateix dossier.

Entre els autors que s'ocupen dels fenòmens de sociolingüística històrica es troba Gabriele Berkenbusch, que va publicar una monografia titulada *Sprachpolitik und Sprachbewusstsein in Barcelona am Anfang dieses Jahrhunderts* (1988) sobre la política i la consciència lingüístiques a Barcelona a principis del segle xx, de la qual fa un resum en l'article «Die Rolle des Katalanischen im Erziehungswesen am Anfang dieses Jahrhunderts» (1989).

Un altre autor amb gran interès pels fenòmens històrics de la sociolingüística catalana és Rolf Kailuweit, que es dedicà al debat sobre l'ortografia catalana que es va desenvolupar en el *Diario de Barcelona* l'any 1796 i el situà en el context sociolingüístic de l'època. L'article s'anomena «Die Orthographie-Debatte im *Diario de Barcelona* 1796 und ihr soziolinguistisches Umfeld» (1992). La seva monografia, que també representa la seva tesi doctoral, estigué dedicada al contacte lingüístic castellà-català durant un segle: *Vom EIGENEN SPRECHEN: eine Geschichte der spanisch-katalanischen Diglossie in Katalonien (1759-1859)* (1997).

De la situació del català a l'època de la Decadència parla Konstanze Jungbluth a la seva tesi doctoral *Die Tradition der Familienbücher. Das Katalanische während*

der Decadència (1996). I finalment, Irmela Neu-Altenheimer documenta en *Sprach- und Nationalbewusstsein in Katalonien während der Renaissance* (1990) la consciència lingüística i nacional dels catalans a mitjans i finals del segle XIX.

2.2.7 Llengua en situacions de migració

Per completar aquesta visió panoràmica, hem decidit afegir un setè camp de recerca que Boix i Payrató (1994) no van mencionar. Es tracta d'un tema que, sobretot en els últims anys, va guanyant presència: la migració. La precursora en aquest àmbit va ser Christine Bierbach, que ja el 1989 va publicar un article sobre les actituds envers la llengua catalana per part de catalans i immigrants al barri de Can Porta a Barcelona. L'autora va concloure que per als científics alemanys la situació catalana podria ser de gran interès perquè seria possible extreure conclusions sobre la situació de la immigració a Alemanya. L'autora va continuar aquesta línia de recerca amb «Urbanisierung und Sprachwandel am Rande Barcelonas: Els antics de Can Porta» l'any 1991. Altres articles que parlen de la migració, sobretot com a factor identitari, s'han discutit ja en l'apartat 2.2.2 d'aquest article.

De les conseqüències de la migració a Catalunya sobre el castellà dels immigrants del sud de la península Ibèrica, se n'ocupa l'article de Carsten Sinner «El estudio de las consecuencias lingüísticas de la emigración y de la emigración de retorno» (2005a). Aquí l'autor constata que, encara l'any 2005 quan es publica l'article, la migració és un fenomen poc estudiat en la sociolingüística. Destaca que la migració és un factor de gran influència, no tan sols sobre el llenguatge personal de cada immigrant, sinó també sobre la llengua del país receptor. En l'article, Sinner exposa un resum de les possibilitats i dels límits de l'anàlisi d'aspectes lingüístics relacionats amb la migració, sobretot en regions bilingües com és Catalunya.

3. CONCLUSIÓ

La gran quantitat de llibres, d'articles, de tesis i tesines —sense parlar de les ressenyes que aquí no esmentem— sobre temes de sociolingüística catalana escrits per autors de parla alemanya, pot dur-nos fàcilment a l'errònia conclusió que el català té una gran repercussió als països germanòfons. La realitat, però, és ben diferent. Fora de

l'àmbit universitari, el català és relativament desconegut, encara que la presència de la llengua catalana a la fira de llibre de Frankfurt l'any 2007 va millorar la seva situació. En aquest context, també es va fer un col·loqui sobre llengua i literatura catalanes a l'Institut Cervantes de Berlín, les actes del qual es publicaran el 2009. Encara s'han de publicar també les Actes del 20è Col·loqui Germano-Català a Tübingen l'any 2006 (previstes per a la primavera del 2009) i les del 21è Col·loqui Germano-Català a Kiel que va tenir lloc a la tardor de l'any 2008. Ambdues publicacions contindran també articles de caire sociolingüístic, la primera des de la perspectiva de les varietats, la segona al voltant del tema tan actual de la migració.

Un gran problema de la recerca sociolingüística sobre temes catalans als països de parla alemanya, tan àmplia i variada com sigui, és que sempre ha patit la falta de recepció a la mateixa Catalunya. Ho constaten ja Berkenbusch i Bierbach (1994: 130):

Els catalans malauradament no coneixen, en general, els treballs alemanys, sobretot si són publicats en llengua alemanya. Les publicacions en llengua catalana d'autors alemanys, en canvi, no tenen l'atenció que mereixen, dins de l'àmbit de la romanística en general.

Cal esperar que, en un futur, gràcies als nous recursos electrònics de recerca que permeten un accés més fàcil tant a les bibliografies com, fins i tot, a articles sencers, els treballs d'autors germanoparlants tinguin més repercussió, dins del món científic català. Pel que fa als articles, en els últims anys s'ha notat un augment de publicacions en llengua catalana, castellana o també anglesa, fet que ajudarà molt a donar més dinàmica a l'intercanvi científic entre els sociolingüistes catalans i els de parla alemanya.

KATHARINA WIELAND
MIREIA MEDINA FERNANDO
Humboldt-Universität zu Berlin
Institut für Romanistik

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BERGER, V. (1999a) «Auswirkungen von Sprachpolitik auf den Kultursektor: Galicien, Baskenland und Katalonien im Vergleich», dins P. Cichon i B. Czernilovsky, (eds.), *Akten des Deutschen Romanistentages Osnabrück 1999*, Viena, Praesens, pp. 57-70.

- (1999b) *Theater und Sprache: das katalanische Theater zwischen Diktatur und Demokratie*, Viena, Praesens.
- BERKENBUSCH, G. (1988) *Sprachpolitik und Sprachbewusstsein in Barcelona am Anfang dieses Jahrhunderts*, Frankfurt, Lang.
- (1989) «Die Rolle des Katalanischen im Erziehungswesen am Anfang dieses Jahrhunderts», *Zeitschrift für Katalanistik*, 2, pp. 20-33.
- (1993) «Neuere sprachwissenschaftliche Magisterarbeiten zum Katalanischen», *Zeitschrift für Katalanistik*, 6, pp. 230-238.
- (1994a) «Mallorkinisch oder Katalanisch? Standard oder Varietäten? Auf den Spuren von Pep Gonella», dins G. Berkenbusch i C. Bierbach (eds.), *Soziolinguistik und Sprachgeschichte: Querverbindungen*, Tübingen, Narr, pp. 81-98.
- (1994b) «Neuere unveröffentlichte Studien zur katalanischen Soziolinguistik», *Zeitschrift für Katalanistik*, 7, pp. 156-163.
- (2000) «Katalanisch», dins J. Wirrer (ed.), *Minderheiten- und Regionalsprachen in Europa*, Wiesbaden, Westdeutscher Verlag, pp. 269-283.
- (2002) «Interkulturelle Spannungen in einem katalanischen Radioprogramm mit Hörerbeteiligung: Methodologische Überlegungen», dins H. Kotthof (ed.), *Kultur(en) im Gespräch*, Tübingen, Narr, pp. 275-300.
- BERKENBUSCH, G. & T. MEISENBURG (1994) «Sa parla de s'illa: Überlegungen zur Beschreibung und Bewertung des Mallorquinischen», dins G. Berkenbusch i C. Bierbach (eds.), *Zur katalanischen Sprache: historische, soziolinguistische und pragmatische Aspekte*, Frankfurt, Domus Editoria Europaea, pp. 53-81.
- BIERBACH, C. (1989a) «Catalans i immigrants en un barri perifèric de Barcelona: la qüestió de les actituds», *Zeitschrift für Katalanistik*, 2, pp. 34-51.
- (1989b) «Redaktionelle Vorbemerkung zu den soziolinguistischen Beiträgen», *Zeitschrift für Katalanistik*, 2, pp. 18-19.
- (1991) «Urbanisierung und Sprachwandel am Rande Barcelonas: Els antics de Can Porta», *Zeitschrift für Katalanistik*, 4, pp. 79-158.
- BIERBACH, C. & G. BERKENBUSCH (1994) «Das Interesse der deutschsprachigen Romanistik an der katalanischen Sprache. Retrospektive und Bilanz», dins G. Berkenbusch i C. Bierbach (eds.), *Zur katalanischen Sprache: Historische, soziolinguistische und pragmatische Aspekte*, Frankfurt, Domus Editoria Europaea, pp. 175-226.
- BOCHMANN, K. (1989) *Regional- und Nationalitätensprachen in Frankreich, Italien und Spanien*, Leipzig, VEB Verlag Enzyklopädie.

- BOIX, E. & LL. PAYRATÓ (1994) «Una panoràmica bibliogràfica de la sociolingüística i la pragmàtica catalanes recents», *Treballs de Sociolingüística catalana*, 12, pp. 107-130.
- BRUMME, J. (1985) «Der Prozeß der „sprachlichen Normalisierung“ des Katalanischen dargestellt an neologischen Tendenzen in der Wortbildung der heutigen politische-sozialen Lexik», Leipzig, tesi de llicenciatura.
- (1989) «Sprachliche Normalisierung und lexikalische Modernisierung des Katalanischen», *Zeitschrift für Katalanistik*, 2, pp. 52-63.
- DOPPELBAUER, M. (2002) «Etappen des Sprachenkonflikts in der Comunitat Valenciana», *Europa Ethnica*, 59/1-2, pp. 38-48.
- (2005) «Die “besetzte Sprache” valenciano», *Quo vadis, Romania?*, 25, pp. 20-31.
- (2006) *València im Sprachenstreit. Sprachlicher Sezessionsmus als sozialpsychologisches Phänomen*, Viena, Braumüller.
- (2007) «Conflicte lingüístic valencià. Nous enfocaments d'un vell problema», dins B. Czernilofsky *et alii* (eds.), *El discurs sociolingüístic actual català i occità*, Viena, Praesens, pp. 168-180.
- EISNER, C. (2002) «L'aplicació de la llei de política lingüística a Catalunya: estat de la qüestió», Viena, tesi de llicenciatura.
- ERFURT, J. (1991) «Sprachwandel und Schriftlichkeit: mit Beispielen aus dem Katalanischen, Französischen und Rumänischen», dins B. Schlieben-Lange i A. Schönberger (eds.), *Polyglotte Romania: homenatge a Tilbert Dídac Stegmann*, 1, Frankfurt, Domus Editoria Europaea, pp. 937-957.
- ERNST, G. (2007) «Das Valencianische im 21. Jahrhundert: Status und Perspektiven einer Minderheitensprache zwischen Fortschritt und Stillstand», Friburg, tesi de llicenciatura.
- GERGEN, T. (1999) «Der Entwurf eines neuen katalanischen Sprachengesetzes von 1997: sprachsoziologische und juristische Aspekte», dins R. Kailuweit i H.-I. Radatz (eds.), *Katalanisch: Sprachwissenschaft und Sprachkultur*, Frankfurt, Vervuert, pp. 129-147.
- (2000) *Sprachengesetzgebung in Katalonien. Die Debatte um die Llei de Política Lingüística vom 7. Januar 1998*, Tübingen, Niemeyer.
- Grenzgänge* 14, «Neue Herausforderungen für die katalanische Soziolinguistik», 2000.
- GRILEY, Y. (2000) «Perspectivas de la política lingüística en Cataluña», dins G. Bosson i F. Báez (eds.), *Identidades lingüísticas en la España autonómica*, Frankfurt, Vervuert, pp. 61-68.

- HARTKOPF, A. (2002) «Der Sprachgebrauch in einer katalanischen Kleinstadt (Castelló d'Empúries) – eine ethnographische Studie», Mannheim, tesi de llicenciatura.
- HERLING, S. (2003) «Mehrsprachigkeit und Sprachgebrauch auf Mallorca – ein soziolinguistischer Überblick», *Zeitschrift für Katalanistik*, 16, pp. 31-41.
- (2008) *Katalanisch und Kastilisch auf den Balearen*, Heidelberg, Winter.
- JAGEMAST, I. (1990) «Sprachpolitik am Beispiel des Katalanischen: eine empirische Untersuchung zu Sprachbewahrung und Sprachbewußtsein von in Madrid lebenden Katalanen», Hamburg, tesi de llicenciatura.
- JUNGBLUTH, K. (1996) *Die Tradition der Familienbücher. Das Katalanische während der Decadència*, Tübingen, Niemeyer.
- (2007) «Doing identities in regional, national and global contexts», dins K. Jungbluth i C. Meierkord (eds.), *Identities in migration contexts*, Tübingen, Narr, pp. 75-98.
- KABATEK, J. (1994) «Auto-odi: Geschichte und Bedeutung eines Begriffs der katalanischen Soziolinguistik», dins G. Berkenbusch i C. Bierbach (eds.), *Zur katalanischen Sprache: historische, soziolinguistische und pragmatische Aspekte*, Frankfurt, Domus Editoria Europaea, pp. 159-173.
- (1995a) «Minderheitenforschung und Normalität», dins D. Kattenbusch (ed.), *Minderheiten in der Romania*, Wilhelmsfeld, Egert, pp. 25-31.
- (1995b) «Sprachwissenschaft und Sprachpolitik: Fortsetzung der Debatte», *Zeitschrift für Katalanistik*, 8, pp. 131-135.
- KAILUWEIT, R. (1991) «Sprechen und Schweigen: das Scheitern der französischen Sprachpolitik im besetzten Katalonien», dins B. Schlieben-Lange i A. Schönberger (eds.), *Polyglotte Romania: homenatge a Tilbert Dídac Stegmann*, 1, Frankfurt, Domus Editoria Europaea, pp. 295-337.
- (1992) «Die Orthographie-Debatte im *Diario de Barcelona* 1796 und ihr soziolinguistisches Umfeld», *Zeitschrift für Katalanistik*, 5, pp. 107-136.
- (1997) *Vom EIGENEN SPRECHEN: eine Geschichte der spanisch-katalanischen Diglossie in Katalonien (1759-1859)*, Frankfurt, Lang.
- (2002a) «“Lingüística lega”, un enfoque para tratar la historia de la normativa – el ejemplo del castellano, gallego y catalán», dins A. Wesch *et alii* (eds.), *Sprachgeschichte als Varietätengeschichte*, Tübingen, Stauffenburg, pp. 53-61.
- (2002b) «Català heavy-català light. una problemàtica de la “lingüística de profans”», *Zeitschrift für Katalanistik*, 15, pp. 169-182.

- KAMINSKY, A. (1991) «Einige Aspekte der Einflußnahme der deutschen Katalanistik auf die wissenschaftliche Beschäftigung mit dem Katalanischen in Katalonien», *Sintagma*, 3, pp.13-23.
- KLAIBER, L. (1937) «Katalonien in der deutschen Wissenschaft», *Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens*, 6, pp. 411-461.
- KREMnitz, G. (1976) «Katalanisch und Okzitanisch. Elemente zu einem Vergleich ihrer Lage», dins H. Haarmann *et alii* (eds.), *Sprachen und Staaten: Festschrift Heinz Kloss*, 1, Hamburg, Stiftung Europa-Kolleg, pp. 165-183.
- (1979) *Sprachen im Konflikt: Theorie und Praxis der katalanischen Soziolinguisten*, Tübingen, Narr.
- (1990) «Wirkungsweisen repressiver Sprachpolitik dargestellt am Beispiel des Katalanischen in der Frankozeit», *Zeitschrift für Katalanistik*, 3, pp. 90-102.
- LEBSANFT, F. (1995) «Die katalanische Tageszeitung *La Vanguardia* im Spannungsfeld von Internationalisierung und Regionalisierung der Kommunikation», dins W. Dahmen *et alii* (eds.), *Konvergenz und Divergenz in den romanischen Sprachen*, Tübingen, Narr, pp. 257-268.
- LUDWIG, R. (2001) «Sprachpolitik im 'Europa der Regionen' am Fallbeispiel des nationalistischen Diskurses in Katalonien», Dresden, tesi de llicenciatura.
- MATTHÉE, U. (1978) *Katalanische Frage und die spanischen Autonomien*, Paderborn, Schöningh.
- MOLL, A. (1990) *La nostra llengua*, Palma de Mallorca, Moll.
- MÜLLER-LANCÉ, J. (2005) «Mehrsprachigkeit in der Regionalpresse: das Elsass und Katalonien», dins F. Hammer i H.-H. Lüger (eds.), *Entwicklungen und Innovationen in der Regionalpresse*, Coblença/Landau, Knecht, pp. 185-207.
- (2008) «El uso del catalán en los periódicos regionales de lengua castellana», dins C. Sinner i A. Wesch (eds.), *El castellano en tierras de habla catalana*, Madrid/Frankfurt, Iberoamericana/Vervuert, pp. 323-344.
- MÜNCH, C. (2001) «Normalització Lingüística: einige Bemerkungen aus der Sicht der Schreibforschung», dins C. D. Pusch (ed.), *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart*, Tübingen, Stauffenburg, pp. 169-179.
- (2006) *Sprachpolitik und gesellschaftliche Alphabetisierung. Zur Entwicklung der Schreibkompetenz in Katalonien seit 1975*, Frankfurt, Lang.
- NEU-ALTENHEIMER, I. (1990) *Sprach- und Nationalbewusstsein in Katalonien während der Renaixença (1833-1891)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

- (1991) «Die Blumenspiele von Barcelona im 19. Jahrhundert», dins B. Schlieben-Lange i A. Schönberger (eds.), *Polyglotte Romania: homenatge a Tilbert Dídac Stegmann I*, Frankfurt, Domus Editoria Europaea, pp. 39-50.
- RADATZ, H.-I. (1993) «Katalanisch oder Valenzianisch?: zum sprachlichen Sezessionismus im Land València», *Zeitschrift für Katalanistik*, 6, pp. 97-120.
- (2002) «Das dialektale Element im Schriftkatalanischen Mallorcas aus historischer Perspektive», dins A. Wesch *et alii* (eds.), *Sprachgeschichte als Varietätengeschichte*, Tübingen, Stauffenburg, pp. 303-314.
- (2008) «Castellorquín: El castellano hablado por los mallorquines», dins C. Sinner i A. Wesch (eds.), *El castellano en tierras de habla catalana*, Madrid/Frankfurt, Iberoamericana/Vervuert, pp.113-132.
- RIECHERT, S. (2001) *Der Gleichheitsgrundsatz im spanischen Verfassungsrecht unter besonderer Berücksichtigung der Sprachgleichheit*, Ratisbona, S. Roderer.
- ROVIRÓ, B. (2002) «Llei 1/1998: Probleme und Perspektiven der modernen Sprachgesetzgebung in Katalonien», Münster, tesi de llicenciatura.
- SATTEL, S. (1991) «Seit 1945 im deutschen Sprachbereich fertiggestellte oder begonnene Habilitations-, Promotions-, Magister- oder andere Examensarbeiten über katalanische Themen», *Zeitschrift für Katalanistik*, 4, pp. 298-314.
- SCHALLMOSER, C. (2008) «Die Berichterstattung über das katalanische Autonomiestatut von 2006 in der deutschsprachigen Presse», *Europa Ethnica*, 3/4, pp. 107-112.
- SCHLIEBEN-LANGE, B. (1971) *Okzitanisch und Katalanisch - Ein Beitrag zur Soziolinguistik zweier romanischer Sprachen*, Tübingen, Narr.
- SCHLIEBEN-LANGE, B. & A. SCHÖNBERGER, eds. (1991) *Polyglotte Romania: homenatge a Tilbert Dídac Stegmann, I*, Frankfurt, Domus Editoria Europaea.
- SCHÖNBERGER, A. & T. D. STEGMANN (1984) «Katalanistische und okzitanistische Publikationen und Aktivitäten (1976-1983) aus dem deutschen Sprachbereich», *Romanische Forschungen*, 96, pp. 278-292.
- (1988) «Katalanistische Publikationen und Aktivitäten aus dem deutschen Sprachbereich (1984-1987)», *Zeitschrift für Katalanistik*, 1, pp. 243-262.
- (1989) «Katalanistische Publikationen und Aktivitäten aus dem deutschen Sprachbereich (1988)», *Zeitschrift für Katalanistik*, 2, pp. 167-194.
- SIEBENMANN, G. (1992) «Sprache als Faktor der kulturellen Identität. Der Fall Kataloniens», dins H. Dyserinck & K.U. Syndram (eds.), *Komparatistik und Europaforschung. Perspektiven vergleichender Literatur- und Kulturwissenschaft*. Bonn/Berlín, Bouvier, pp. 231-251.

- SIEBERER, A. (1936) «Der katalanische Sprachenstreit», *Neuphilologische Monatschrift* 7/8, pp. 257-271.
- SINNER, C. (1997) «Die Normalisierung auf Mallorca: kritische Bilanz», dins R. Kailuweit i H. -I. Radatz (eds.), *Katalanisch: Sprachwissenschaft und Sprachkultur*, Frankfurt, Vervuert, pp. 149-168.
- SINNER, C. (1999) «Das Spanische in Katalonien», *Grenzgänge*, 11, pp. 93-126.
- (2001) «Mallorquinisch: ein unbekannter Dialekt? Über die Mallorquinischkenntnisse der Katalanen», dins C. D. Pusch (ed.), *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart*, Tübingen, Stauffenburg, pp. 211-222.
- (2004a) «Hablantes monolingües y emigrantes de segunda o tercera generación como punto de referencia para la determinación del “buen castellano” por catalanes bilingües», *Grenzgänge*, 22, pp. 51-70.
- (2004b) «Sprachen und Sprachkontakt in Andorra: ein Überblick», *Zeitschrift für Katalanistik*, 17, pp. 91-110.
- (2004c) *El castellano de Cataluña: estudio empírico de aspectos léxicos, morfosintácticos, pragmáticos y metalingüísticos*, Tübingen, Niemeyer.
- (2005a) «El estudio de las consecuencias lingüísticas de la emigración y de la emigración de retorno», *Analecta Malacitana*, 28/1, pp. 141-161.
- (2005b) «Evolució de les normes d'ús als països de parla catalana i el problema del concepte de norma», dins B. Roviró *et alii* (eds.), *Normes i identitats. Sprachwissenschaftliche Beiträge des 19. Deutschen Katalanistentags Köln 2003*, Titz, Axel Lenzen Verlag, pp. 35-37.
- (2005c) «Sprachliches Wissen, Sprachbewusstsein und sprachliche Paranoia am Beispiel des Kastilischen in Katalonien», dins C. Sinner (ed.), *Norm und Normkonflikte in der Romania*, Munic, Peniope, pp. 145-165.
- SINNER, C. & K. WIELAND (2008) «El catalán hablado y problemas de la normalización de la lengua catalana: avances y obstáculos en la normalización», dins K. Süsselbeck *et alii* (eds.), *Políticas de regulación del plurilingüismo/Regulations of societal multilingualism in linguistic policies*, Frankfurt/Madrid, Iberoamericana/Vervuert, pp. 131-164.
- STEGMANN, T. (1991) «Chancen der Präsenz katalanischer Sprache, Kultur und Wirklichkeit in Deutschland», *Zeitschrift für Katalanistik*, 4, pp. 9-27.
- (1998) «Die Biblioteca Catalana Frankfurt am Main: Stand und Desiderata», *Zeitschrift für Katalanistik*, 11, pp. 199-204.

- (2007) *60 anys de tesis i tesines sobre temes catalans a les universitats de parla alemanya (1945-2006)*. [http://www.katalanistik.uni-frankfurt.de/EIC/Doktor-_und_Magisterarbeiten/tesis_i_tesines.html], consulta 30 de gener de 2009.]
- (s. d.) *Who is who der deutschsprachigen Katalanistik*. [http://www.katalanistik.uni-frankfurt.de/Who_is_who/index.html], consulta 30 de gener de 2009.]
- STEGMANN, T. & A. QUINTANA (1988) «Bibliotèques publiques amb fons catalans a l'àrea lingüística alemanya», *Zeitschrift für Katalanistik*, 1, pp. 196-209.
- STROSETZKI, C. (s. d.), *Bibliographie der Hispanistik in der Bundesrepublik Deutschland, Österreich und der deutschsprachigen Schweiz*. [<http://www.uni-muenster.de/Hispanistikbibliographie>], consulta 30 de gener de 2009.]
- STRUBELL, M. (2000) «Perspectivas de la política lingüística en Cataluña», dins G. Bossong i F. Báez (eds.), *Identidades lingüísticas en la España autonómica*, Frankfurt, Vervuert, pp. 39-60.
- SÜSELBECK, K. (2003) «Sprache, Nation und Identität. Sprachpolitische Diskurse im Kontext von Nationalismus am Beispiel Kataloniens», Berlín, tesi de llicenciatura.
- (2008) «“Lengua”, “nación” e “identidad” en el discurso de la política lingüística de Cataluña», dins K. Süselbeck, U. Mühlischlegel i P. Masson (eds.), *Lengua, Nación e Identidad en España, y América Latina*, Frankfurt/Madrid, Vervuert/Iberoamericana, pp 165-186.
- TORRENT-LENZEN, A. (2005) «Sprachnorm: ein dynamischer Begriff für eine dynamische Sprachwirklichkeit – Überlegungen zur Definition der Begriffe Ist-Norm und Soll-Norm am Beispiel der hispano-romanistischen Normenforschung», dins B. Roviró *et alii* (eds.), *Normes i identitats. Sprachwissenschaftliche Beiträge des 19. Deutschen Katalanistentags Köln 2003*, Titz, Axel Lenzen Verlag, pp. 59-75.
- VOSS, A. (2002) *Das Valencianische zwischen Autonomie und Assimilation: sprachgeschichtliche und soziolinguistische Untersuchungen zu einer spanischen Comunidad Autónoma*, Frankfurt, Lang.
- WIELAND, K. (2005a) «Bidirektionale Grenzüberschreitungen - Jugendsprache in modernen Kommunikationsmedien zwischen Katalanisch und Spanisch», dins T. König *et alii* (eds.), *Rand-Betrachtungen. Beiträge zum 21. Forum Junge Romanistik Dresden 2005*, Bonn, Romanistischer Verlag, pp. 133-147.
- (2005b) «Die Sprache der Jugend in Katalonien: eine Varietät des Katalanischen - Überblick über den bisherigen Forschungsstand», dins B. Roviró, A. Torrent-Lenzen i A. Wesch (eds.), *Normes i identitats. Sprachwissenschaftliche Beiträge des 19. Deutschen Katalanistentags Köln 2003*, Titz, Axel Lenzen Verlag, pp. 237-254.

- (2006) «Jugendbilder in der katalanischen Mediensprache - Medienbilder in der katalanischen Jugendsprache. Eine Analyse wechselseitiger Abhängigkeit», dins C. Dürscheid i J. Spitzmüller (eds.), *Perspektiven der Jugendsprachforschung*, Frankfurt, Lang, pp. 403-426.
- (2008a) «“Som una minoria absoluta” - sprachliche Selbst- und Fremdkategorisierungen katalanischer Jugendlicher», dins S. Buch *et alii* (eds.), *Selbstreflexivität. Beiträge zum 23. Forum Junge Romanistik*, Bonn, Romanistischer Verlag, pp. 313-326.
- (2008b) «Transgresiones lingüísticas bidireccionales - El lenguaje juvenil entre el castellano y el catalán», dins C. Sinner i A. Wesch (eds.), *El castellano en las tierras de habla catalana*, Frankfurt/Madrid, Vervuert/Iberoamericana, pp. 155-179.
- (2008c) *Jugendsprache in Barcelona und ihre Darstellung in den Kommunikationsmedien*, Tübingen, Niemeyer.
- (2009) «Els mitjans de comunicació catalans i la seva representació de la varietat diafàsica juvenil - desenvolupaments, dependències recíproques i conflictes normatius», dins J. Kabatek i C. D. Pusch (eds.), *Variació, poliglòssia i estàndard. Processos de convergència i divergència lingüístiques en català, occità i basc*, Aquisgrà, Shaker, pp. 257-281.